

Tilburg University

[Review of the book *Philosophy Begins in Wonder. An Introduction to Early Modern Philosophy, Theology, and Science*, M.F. Deckard & P. Losonczi (ed.), 2010]

Jonkers, Peter

Published in:
Tijdschrift voor Filosofie

Publication date:
2010

Document Version
Peer reviewed version

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):

Jonkers, P. (2010). [Review of the book *Philosophy Begins in Wonder. An Introduction to Early Modern Philosophy, Theology, and Science*, M.F. Deckard & P. Losonczi (ed.), 2010]. *Tijdschrift voor Filosofie*, 72(4).

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

M.F. Deckard & P. Losonczy (ed.), *Philosophy Begins in Wonder. An Introduction to Early Modern Philosophy, Theology, and Science*. Eugene, Oregon, Pickwick Publications, 2010, xxviii, 362 p.

Sinds Hegels invloedrijke periodisering van de geschiedenis van de filosofie is het nog steeds gebruikelijk om de moderne wijsbegeerte te laten beginnen bij Descartes, en daaraan – inhoudelijk gezien – het tot uitgangspunt nemen van de subjectiviteit en de radicale autonomie van de (wetenschappelijke) rede te koppelen. Als gevolg daarvan worden tal van thema's en denkers uit de vroegmoderne wijsbegeerte naar de achtergrond gedrongen. Eén van die thema's wordt aangeduid met begrippen als wonder, verwondering, nieuwsgierigheid etc. De uitgevers van deze bundel hebben dit begripveld als vertrekpunt genomen om een nieuw en breder licht te laten schijnen op de vroegmoderne filosofie. Een van de belangrijkste kwesties die op deze manier in een nieuw licht komt te staan, is de nauwe relatie die er in die tijd bestond tussen filosofie, theologie en de opkomende natuurwetenschappen.

Het eerste deel van dit boek behandelt de historische, wetenschappelijke en religieuze contexten van het begrip wonder. Na een algemeen overzichtsartikel over het wonder bij een aantal Renaissancefilosofen is vooral de bijdrage van K. Vermeir een onontbeerlijk hulpmiddel om zicht te krijgen op het complexe betekenisveld van de term wonder en de wijze waarop dit begrip gedurende een belangrijk deel van de moderne tijd een vooraanstaande rol heeft gespeeld in de filosofie en de wetenschap. In plaats van mee te gaan met de populaire opinie dat de moderne tijd gekenmerkt wordt door een radicale onttovering van de wereld interpreteert hij het denken uit deze periode als staande in het spanningsveld tussen betovering en onttovering. De derde bijdrage van het eerste deel van deze bundel gaat dieper in op de plaats die het wonder inneemt bij een aantal, nu veelal vergeten vertegenwoordigers van de fysico-theologie uit de 18^e eeuw. Via een aantal detailstudies komen in het tweede deel de opvattingen over het wonder in de filosofie van de 17^e eeuw aan bod; achtereenvolgens passeren Descartes, Pascal, Hobbes, Milton, Malebranche en Spinoza de revue. Deel drie biedt een gelijkaardig overzicht van de aandacht voor het wonder in de filosofie van de 18^e eeuw, met bijdragen over Berkeley, Hume, het joodse denken van het begin van de moderne tijd en Kant. Het boek wordt afgesloten met een eerder systematisch-filosofische bijdrage van W. Desmond, waarin hij stelt dat de overwinning van 'de barbarij van de reflectie', gestoeld op een hyperbolische nieuwsgierigheid, de oorspronkelijke opvatting van het wonder misvormd heeft. Doordat de reflectie zich vanaf de Verlichting steeds meer ging opwerpen als de waarachtige voltooiing van het wonder teneinde het op die manier overbodig te maken heeft zij een einde heeft gemaakt aan de belangstelling daarvoor in filosofie en wetenschap.

De redacteuren zijn erin geslaagd in dit boek diverse specialisten bij elkaar te brengen rond een zowel historisch als systematisch belangrijk filosofisch thema, dat relatief nog maar weinig onderzocht is. Het aantal behandelde auteurs en de consequente focus op het thema van het wonder, evenals de verbindingslijnen die vanuit dit thema getrokken worden tussen diverse disciplines die in onze tijd doorgaans als van elkaar gescheiden beschouwd worden, maken dit boek tot een boeiende lectuur.

Peter Jonkers